

ปีที่ 14 ฉบับที่ 27 มกราคม - มิถุนายน 2566

การสานต่ออาชีพเกษตรกรของทายาทในจังหวัดเพชรบูรณ์: ปัจจัย แนวโน้ม และการพัฒนาเชิงนโยบาย

Agricultural Occupation Acceptance of The Descendants in Phetchabun Province:

Determinants, Trends, and Policy Development

ฐากร กันต์แจ่ม¹ รณกร กิติพัชรเดชาธร² และ พัชรี ผาสุก^{3*}

Thakorn Kanjam¹ Ronnakron Kitipacharadechatron² and Padcharee Phasuk^{3*}

Received : February 23, 2023 / Revised : May 3, 2023 / Accepted : May 23, 2023

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีเป้าประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัย แนวโน้ม และการพัฒนาเชิงนโยบาย ของการสานต่ออาชีพเกษตรกรของทายาทในจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 220 รายด้วยวิธีการสุ่มแบบอย่างง่าย และวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปด้วยหลักสถิติเชิงพรรณนาเพื่อสรุปภาพรวมของกลุ่มตัวอย่าง นอกจากนี้ยังได้ทำการชี้วัดปัจจัยด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ร่วมกับการทำนายแนวโน้มการสานต่ออาชีพด้วยการวิเคราะห์ความถูกต้องของอุปติการณ์ เพื่อนำหลักฐานที่ปรากฏจากการศึกษาไปเสนอแนะแนวทางการพัฒนานโยบาย ผลการศึกษาพบว่า นโยบายส่งเสริมภาครัฐ นโยบายส่งเสริมเศรษฐกิจ การส่งเสริมจากสังคมและค่านิยม การส่งเสริมด้านเทคโนโลยีการเกษตร และการส่งเสริมด้านกฎหมายและข้อบังคับ มีผลสนับสนุนต่อการสานต่ออาชีพเกษตรกรของทายาท ขณะที่การส่งเสริมจากสิ่งแวดล้อมการเกษตรให้ผลลัพธ์ในทางกลับกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: การสานต่ออาชีพ ทายาทเกษตรกร การพัฒนาเชิงนโยบาย

¹วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

College of Graduate Study in Management Khon Kaen University

²คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Faculty of Economic, Thammasat University

³สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Kasetsart University Research and Development Institute

³สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

School of Economic, Sukhothai Thammathirat Open University

* Corresponding Author: padcharee@gmail.com

ปีที่ 14 ฉบับที่ 27 มกราคม - มิถุนายน 2566

Abstract

This study aims to explore determinants, trend, and policy development of agricultural occupation acceptance of the descendants in Phetchabun province, which collected survey data from the farmer descendants out of 220 individuals using simple sampling approaches and analyzing data by descriptive statistics for summarizing overall characteristics of the sample. Besides, the confirmatory factor analysis and prevalence analysis were also employed to indicate the factors and trends of occupational acceptance for enhancing agricultural policy. The empirical result illustrated that political promotion, economic promotion, social value, and technological progression directly impacted the acceptance of occupation. Whereas the environment for farming illustrated a negative impact on the acceptance of occupation significantly.

Keywords: Occupational Acceptance, Farmer's Descendants, Policy Development

บทนำ (Introduction)

อุตสาหกรรมเกษตรเป็นภาคที่มีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก เนื่องด้วยเป็นภาคที่มีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตแก่ภาคอื่นๆ และยังเป็นส่วนสำคัญในการกระจายรายได้สู่เศรษฐกิจฐานรากได้อย่างทั่วถึง ซึ่งในปีที่ผ่านมาภาคการเกษตรสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ถึง 1,584,612 ล้านบาท โดยคิดเป็นร้อยละ 22 ของมูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของประเทศ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2564) แต่ทว่าปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากรและการย้ายถิ่นฐานที่เพิ่มมากขึ้นส่งผลกระทบต่อภาพรวมในภาคอุตสาหกรรมเกษตรเป็นอย่างมาก เนื่องด้วยเกษตรกรไทยส่วนใหญ่ยังใช้รูปแบบการผลิตที่อาศัยแรงงานเป็นหลัก ทำให้ผลสำรวจในปัจจุบันพบว่า กำลังแรงงานหลักในการผลิตสินค้าเกษตรนั้นปรากฏเพียงร้อยละ 17 ของประชากรทั้งหมด และในกลุ่มแรงงานดังกล่าวยังมีอายุเฉลี่ยสูงถึง 51 ปี และคาดว่าฐานอายุเฉลี่ยจะมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเนื่องจากสัดส่วนการทดแทนแรงงานนั้นลดลงในทุกปี (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดนครศรีธรรมราช, 2563) มากไปกว่านั้นเกษตรกรเดิมยังขาดการนำองค์ความรู้ใหม่มาใช้ในกาพัฒนาระบบการเกษตรเพื่อให้ก้าวทันการแข่งขันของตลาดโลก ส่งผลให้ภาพรวมการแข่งขันของประเทศไทยในตลาดโลกลดลงด้วยเช่นกัน

จากสภาพปัญหาเชิงประจักษ์นี้ทำให้นายงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนได้เริ่มเข้ามามีบทบาทส่งเสริมและพัฒนารูปแบบการเกษตรของประเทศโดยอาศัยการดำเนินการผ่านโครงการเชิงรุกเพื่อพัฒนาฐานการผลิตด้านการเกษตรของประเทศให้เกิดความเข้มแข็งจากช่องว่างของปัญหาที่เกิดขึ้น โดยต้นเริ่มจากการพัฒนาเกษตรกรให้มีองค์ความรู้ทางวิชาการเกษตรและนำไปสู่การปรับใช้ในระบบการเกษตรของตน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563) อย่างไรก็ตามผลลัพธ์เชิงประจักษ์ไม่ได้เกิดประสิทธิภาพตามการคาดการณ์เนื่องจากเกษตรกรยังไม่มั่นใจต่อผลลัพธ์และให้การยอมรับเท่าที่ควรจึงทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่กล้าที่จะทดลอง

ปีที่ 14 ฉบับที่ 27 มกราคม - มิถุนายน 2566

ตามแนวทางที่ภาครัฐนำเสนอเพื่อเลี่ยงความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้น (ณัฐวุฒิ เกิดรัตน์ และ จักรพันธ์ สุขสวัสดิ์, 2565) ดังนั้น การสานต่ออาชีพเกษตรกรของทายาท (หรือ การให้ทายาทเกษตรกรเป็นผู้ขับเคลื่อนหลักในการทำเกษตร) จึงมีส่วนสำคัญในการปฏิรูปอุตสาหกรรมเกษตรของไทย เพราะทายาทเกษตรกรโดยส่วนใหญ่มีพื้นฐานการศึกษาที่สูงกว่าเกษตรกรรุ่นก่อน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการตระหนักรู้ ยอมรับ และปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างตามยุทธศาสตร์การพัฒนาของประเทศ (สุริยะ หาญพิชัย และ พีรพล ไทยทอง, 2661) ด้วยความสำคัญดังกล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับการสานต่ออาชีพเกษตรกรของทายาท โดยมุ่งเน้นศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสานต่ออาชีพเป็นสำคัญ เพื่อใช้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ประกอบการพัฒนาโครงการและนโยบายของภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์การวิจัย (Objectives)

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสานต่ออาชีพเกษตรกรของทายาท
2. เพื่อทำนายแนวโน้มการสานต่ออาชีพเกษตรกรของทายาท
3. เพื่อเสนอแนะการพัฒนาเชิงนโยบายของรัฐในด้านการสนับสนุนทายาท

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Theories)

การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการสานต่ออาชีพจากผลการศึกษาเชิงประจักษ์ที่ผ่านมาทำให้ค้นพบว่า กระบวนการศึกษาโดยส่วนมากมุ่งเน้นการศึกษาเชิงปริมาณเป็นหลัก โดยอาศัยปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์ (Socio-demographic Factors) ร่วมกับปัจจัยทางด้านทัศนคติ (Attitude Factor) เพื่อสะท้อนอิทธิพลและแนวโน้มการสานต่ออาชีพของกลุ่มตัวอย่าง (จักพงษ์ พวงงามชื่น และคณะ, 2562; ศันสนีย์ กระจำจิม และคณะ, 2558; ปาริฉัตร รุ่งเรืองณัฐกุล และคณะ, 2562; ฉัตรชัย ชุนพรัตน์ และคณะ, 2564) โดยมีพื้นฐานแนวคิดมาจาก ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2550) ที่ให้เหตุผลว่าปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์นั้นเป็นมาตรฐานในการคัดกรองความแตกต่างพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการคิด ค่านิยม หรือแม้แต่การแสดงออกของบุคคล ซึ่งในช่วงหลังได้มีการพัฒนากรอบแนวคิดเพิ่มเติมดังในการศึกษาของ สุนันทา ศรีรัตน และคณะ (2564) โดยเพิ่มเติมปัจจัยที่เกี่ยวกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และ ความเชื่อมั่นต่อภาครัฐในการจัดการปัญหาทางการเกษตร ในการศึกษาแต่ผลลัพธ์เชิงประจักษ์จากงานศึกษา ยังคงถูกจำกัดบริบทในระดับบุคคลเท่านั้น โดยพบว่าเนื้อแท้ของการสานต่ออาชีพมาจากประสบการณ์พื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ร่วมกับความรู้เฉพาะทางและทัศนคติที่ดีต่ออาชีพ เป็นปัจจัยหลักต้นสำคัญที่ทำให้เกิดการยอมรับและสานต่ออาชีพที่เพิ่มขึ้น ซึ่งผลลัพธ์เชิงประจักษ์เหล่านี้แม้จะเป็นข้อมูลอันดีแก่ผู้กำหนดนโยบายของรัฐแต่ก็เป็นการยากต่อการนำไปใช้จริงในเชิงนโยบายในทางปฏิบัติ และผู้วิจัยได้ค้นพบข้อขัดแย้งบางประการจากการทบทวนวรรณกรรม คือ บริบทการศึกษาของต่างประเทศการสานต่ออาชีพถูกพิจารณาเป็นนโยบายจากการใช้ข้อมูลในระดับมหภาคมากกว่าการพิจารณาในแง่บุคคล ซึ่งทำให้บทสรุปของการศึกษาสามารถนำไปใช้พัฒนากลยุทธ์เชิงปฏิบัติการได้โดยตรง (Zhou et. al, 2008; Alimirzaei and Asady, 2011) ทั้งยังสามารถช่วยลดการ

ปีที่ 14 ฉบับที่ 27 มกราคม - มิถุนายน 2566

ใช้จำแนกประมาณอย่างไม่จำเป็นในการทดลองโครงการเพื่อแก้ไขปัญหา โดยในการศึกษาดังกล่าวได้มีการพิจารณาปัญหาในลักษณะห่วงโซ่เพื่อนำปัจจัยที่เกี่ยวข้อง (Related Factors) กับผู้มีส่วนได้เสียในแต่ละด้าน (Stakeholders) มาพิจารณาในนโยบายร่วมด้วยเพื่อให้ผลที่ได้จากการศึกษาสามารถสะท้อนความเป็นจริงได้มากที่สุด (Alimirzaei and Asady, 2011; Dessart, Barreiro-Hurle, and Bavel, 2019; Defrancesco, Gatto, and Trestini, 2007)

ดังนั้น เพื่อเป็นการเติมเต็มช่องว่างทางการศึกษาที่ผ่านมาผู้วิจัยจึงได้นำกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการสานต่ออาชีพเกษตรกรของทายาทมาพัฒนาอีกครั้งโดยอาศัยหลักการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมมาร่วมในการศึกษาเพื่อเป็นการขยายมิติการศึกษาในประเด็นดังกล่าวและก่อประโยชน์ต่อการนำไปพัฒนาเชิงนโยบายแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป โดยจะพิจารณาทั้งสิ้น 6 ด้าน ได้แก่ 1) นโยบายส่งเสริมภาครัฐ 2) นโยบายส่งเสริมเศรษฐกิจ 3) การส่งเสริมจากสังคมและค่านิยม 4) การส่งเสริมด้านเทคโนโลยีการเกษตร 5) การส่งเสริมจากสิ่งแวดล้อมการเกษตร และ 6) การส่งเสริมด้านกฎหมายและข้อบังคับ (พิบูลย์ ธิปะปาล, 2555) ซึ่งจุดแข็งที่ได้จากการประเมินปัจจัยทั้ง 6 ด้าน จะสามารถช่วยให้ทราบถึงการคาดการณ์ของทายาทเกษตรกรในอนาคตต่อบ้างปัจจัยในระดับมหภาคที่มีผลต่อความมั่นคงในอาชีพตลอดจนโอกาสที่แฝงอยู่ นอกจากนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็จะสามารถนำปัจจัยที่ได้จากการศึกษานี้ไปพัฒนากลยุทธ์การส่งเสริมการเกษตรให้เป็นไปอย่างถูกต้องตรงจุดและแก้ไขปัญหาในอุตสาหกรรมเกษตรของประเทศได้ในระยะยาว

วิธีดำเนินการวิจัย (Methodology)

เพื่อตอบวัตถุประสงค์ทั้งหมดของการวิจัย คณะผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางศึกษาไว้ดังนี้

1. ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ด้วยแบบสอบถาม (Questionnaires) จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการแปลงข้อมูลที่ได้จากการเก็บสำรวจเป็นรหัสและจัดเก็บเป็นฐานข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษานี้คือทายาทเกษตรกรที่ปรากฏทะเบียนสำมะโนประชากรในจังหวัดเพชรบูรณ์ เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มียุทธศาสตร์การบริหารจัดการที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติมาแต่เดิม โดยมีแผนการดำเนินงานที่มุ่งพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนใน 5 มิติหลัก ได้แก่

- 1) การส่งเสริมเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์อย่างครบวงจร
- 2) ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อสร้างสรรค์มูลค่าเพิ่ม
- 3) ยกระดับคุณภาพชีวิตและเสริมสร้างความมั่นคงอย่างเท่าเทียม
- 4) การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
- 5) ยกระดับขีดความสามารถทางการแข่งขันทางเศรษฐกิจ

ปีที่ 14 ฉบับที่ 27 มกราคม - มิถุนายน 2566

นอกจากนี้ยังเป็นฐานการเกษตรที่สำคัญแห่งหนึ่งในภาคเหนือตอนล่าง โดยจากการสำรวจของรัฐในปี 2560 ที่ผ่านมามีพบว่าจังหวัดเพชรบูรณ์มีจำนวนครัวเรือนเกษตรกรรมสูงถึง 121,408 ครัวเรือน และมีพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 349,591 ไร่ ซึ่งใกล้เคียงกับจังหวัดที่เป็นฐานการผลิตทางการเกษตรในภาคอื่น จากนั้นผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยอาศัยความน่าจะเป็น ด้วยโปรแกรมสถิติ G*Power ซึ่งอาศัยค่าสถิติไคสแควร์เป็นเกณฑ์ทดสอบ ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าองศาอิสระของพารามิเตอร์เท่ากับ 5 (Faul et al., 2007) ทำให้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้มีขนาดเท่ากับ 220 ตัวอย่าง และเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบอย่างง่าย (Simple Sampling) โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเป้าหมายในการศึกษานี้ ครอบคลุมกลุ่มผู้ปลูกพืชไร่ ข้าว และ ไม้ผล ซึ่งเป็นผลผลิตหลักของจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อได้ข้อมูลที่หลากหลายและกระจายตัว

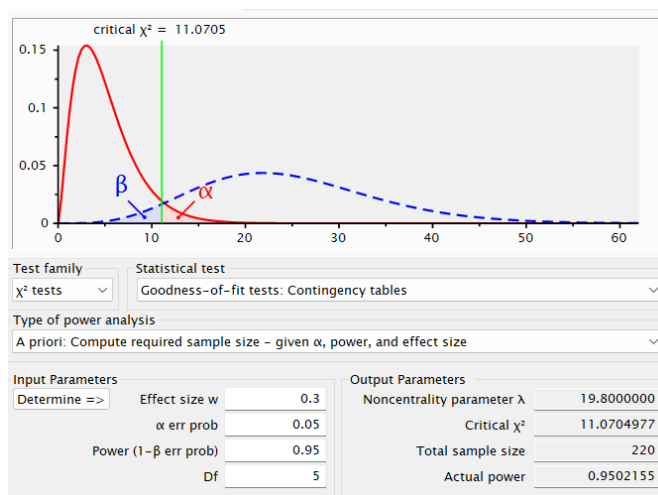

Figure 1 Illustrating Sample Size Computation by Using Statistical Program

3. เครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรม และหลักฐานทางการศึกษาเชิงประจักษ์ที่ผ่านมา ซึ่งได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องทั้งสิ้น 3 ท่าน โดยสาระสำคัญภายในถูกแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และ คำถามปลายเปิด (Open-ended Question) อันประกอบไปด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ย และ ความสนใจในการสานต่ออาชีพเกษตรกรของครอบครัว

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความเห็นของปัจเจกบุคคลต่อบัณฑิตที่ส่งผลต่อการสานต่ออาชีพเกษตรกร มีลักษณะเป็น มาตราวัดความเห็น 5 ระดับ (Rating Scale) อันประกอบไปด้วย นโยบายส่งเสริมภาครัฐ นโยบายส่งเสริมเศรษฐกิจ การส่งเสริมจากสังคมและค่านิยม การส่งเสริมด้านเทคโนโลยีการเกษตร การส่งเสริมจากสิ่งแวดล้อมการเกษตร และการส่งเสริมด้านกฎหมายและข้อบังคับ

ปีที่ 14 ฉบับที่ 27 มกราคม - มิถุนายน 2566

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บสำรวจข้อมูลตามกระบวนการข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยได้วางแนวทางวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้จากการเก็บสำรวจ ใช้การวิเคราะห์ค่า Cornbrash's Alpha ที่ระดับ 0.60 ขึ้นไป โดยวิธีการดังกล่าวเป็นการเปรียบเทียบความแปรปรวนของข้อคำถามที่เก็บสำรวจต่อความแปรปรวนของชุดคำถามทั้งหมด เพื่อวัดอัตราการกระจายตัวของข้อมูลเชิงสำรวจ ดังนั้น ค่าดัชนีที่สูงจะบ่งบอกถึงข้อมูลที่ได้จากการเก็บสำรวจไม่มีการกระจุกตัว

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ใช้หลักสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) คือการบรรยายถึงลักษณะในภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างและจัดแสดงในรูปแบบตารางสรุปผล โดยค่าสถิติที่ใช้ประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสานต่ออาชีพเกษตรกรของทายาท ใช้หลักสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) โดยใช้โครงสร้างองค์ประกอบเชิงเดี่ยว (Single Structure Model) เพื่อพิจารณาปัจจัยในภาพรวมแต่ละด้านโดยปราศจากปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างค่าความคลาดเคลื่อนและตัวแปรสุ่ม (Endogeneity Biased) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

Table 1 Illustrating Variables for The Confirmatory Factor Analysis Model

Latent Variable	Observed Variables
Determinants of Agricultural Occupation Acceptance	Political Policy (Pol)
	Economic Policy (Eco)
	Social Value (Soc)
	Technology Support (Tech)
	Agricultural Environment (Envi)
	Legal and Regulation Support (Legal)

ปีที่ 14 ฉบับที่ 27 มกราคม - มิถุนายน 2566

การประมาณค่าอิทธิพลของปัจจัยในการศึกษานี้จะอาศัยหลักภาวะความน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum Likelihood Estimation: MLE) แล้วจึงทำการทดสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (Goodness of Fit) ตามเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

Table 2 Illustrating Model Goodness of Fit Criteria

Goodness of Fit Criteria	Threshold	References
Chi-squared	Prob. > 0.05	Joreskog & Sorbom (1989)
Relative Chi-squared	< 2.00	Bollen (1989)
Root Mean Square Error Approximation: RMSEA	< 0.06	Hu & Bentler (1999)
Standardized Root Mean Residual: SRMR	< 0.06	Hu & Bentler (1999)

โดยจากดัชนีสารูปสนิทิดังข้างต้น หากตรวจพบว่าดัชนีตัวใดตัวหนึ่งไม่ผ่านเกณฑ์พิจารณาจะถือว่าผลการประมาณค่ากับข้อมูลเชิงประจักษ์ไม่เกิดความสอดคล้องกัน และยังไม่สามารถใช้ผลของแบบจำลองในการบรรยายผลการศึกษาคำได้ สำหรับการแก้ปัญหาข้างต้นจำเป็นต้องดำเนินการปรับค่าความสอดคล้องของโครงสร้าง (Model Adjustment) ด้วยการสร้างเส้นความแปรปรวนร่วม (Covariance Path) ระหว่างตัวแปรภายใต้โครงสร้างความสัมพันธ์ที่ถูกร่างขึ้น จนกระทั่งแบบจำลองกับข้อมูลเชิงประจักษ์จะสอดคล้องกันโดยสมบูรณ์ จึงจะสามารถนำผลของแบบจำลองไปใช้ในการอภิปรายผลการศึกษาคำ

ส่วนที่ 4 การทำนายแนวโน้มการสานต่ออาชีพเกษตรกรของทายาท ใช้หลักสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ด้วยการวิเคราะห์ความชุกของอุบัติการณ์ (Prevalence Analysis) จากค่าความอ่อนไหวของข้อมูล (Sensitivity) ต่อการตัดสินใจในการสานต่ออาชีพเกษตรกรของทายาท เพื่อใช้ทำนายโอกาสในการเกิดเหตุการณ์ของปัจจัยที่ถูกใช้ในการศึกษาโดยแสดงในรูปร้อยละร่วมกับทดสอบผลลัพธ์ด้วยสถิติไคสแควร์ (Chi-squared Test)

ผลการวิจัย (Results)

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ทั้งสิ้น 220 ตัวอย่าง และดำเนินการทดสอบค่าความเชื่อมั่นของข้อมูลด้วยวิธี Cronbach's Alpha พบว่า มีค่าดัชนีอยู่ที่ 0.75 ซึ่งถือว่าข้อมูลที่ได้จากการเก็บสำรวจครั้งนี้มีการกระจายตัวที่ดี และสามารถใช้ในการบรรยายผลการศึกษาคำได้อย่างน่าเชื่อถือ

สำหรับผลการสรุปภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างด้วยสถิติเชิงพรรณนา พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 52.51) มีอายุเฉลี่ย 29 ปี สถานภาพโสด (ร้อยละ 80.82) มีการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 81.21) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 23,806 บาท ประกอบอาชีพเป็นพนักงานเอกชน (ร้อยละ 33.79) และมีความสนใจในการกลับมาสานต่ออาชีพเกษตรกรของครอบครัว (ร้อยละ 63.63)

Table 3 Illustrating Descriptive Analysis of The Empirical Data

	Frequency	Percentage	Mean	Standard Deviation
Gender				
Male	116	52.51		
Female	104	47.49		
Age (Year)			28.72	4.65
Marriage Status				
Single	177	80.82		
Married	43	19.18		
Educational Level				
Secondary School and Equivalence	7	3.20		
Diploma and Equivalence	22	9.59		
Bachelor's Degree	191	87.21		
Occupations				
Unemployed	9	4.11		
Private-sector Employee	74	33.79		
Government-sector Employee	55	25.11		
Farmer and Others Related	27	12.33		
Business Owner	47	21.46		
Freelance	8	3.2		
Income (THB per Month)			23,805.93	11,426.34
Chance to Accept Agricultural Occupation				
Likely to be Interested	140	63.63		
Likely not to be Interested	80	36.36		

ในส่วนการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลการสานต่ออาชีพเกษตรกรของทายาท ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ไม่ปรากฏความสัมพันธ์ระหว่างกัน ณ การวิเคราะห์ผลในครั้งแรก ผู้วิจัยจึงได้ทำการสร้างเส้นความแปรปรวนร่วม ระหว่างตัวแปรภายในเพื่อเพิ่มความกลมกลืนของโครงสร้างและปัจจัยศึกษา จนกระทั่งดัชนีสารูปสนิที่ดีผ่านเกณฑ์พิจารณาทุกประการ โดยข้อมูลทั้งหมดจะแสดงดังตารางที่ 4 ภาพที่ 2 และภาพที่ 3

Table 4 Illustrating Goodness of Fit Criteria: Before and After Adjustment Model

Goodness of Fit	Before Adjustment Model		After Adjustment Model	
	Indexes	Note	Indexes	Note
Chi-squared (prob.)	183.296 (0.000)		3.594 (0.309)	
Degree of Freedom	9	Failed	3	Passed
Relative Chi-squared	20.366	Failed	1.198	Passed
RMSEA	0.297	Failed	0.030	Passed
SRMR	0.131	Failed	0.023	Passed

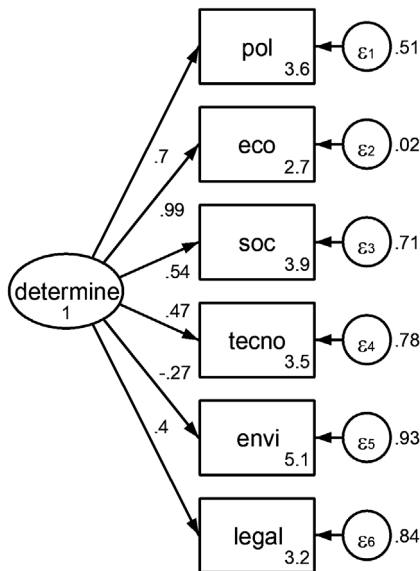

Figure 2 Illustrating CFA Model Before Adjustment

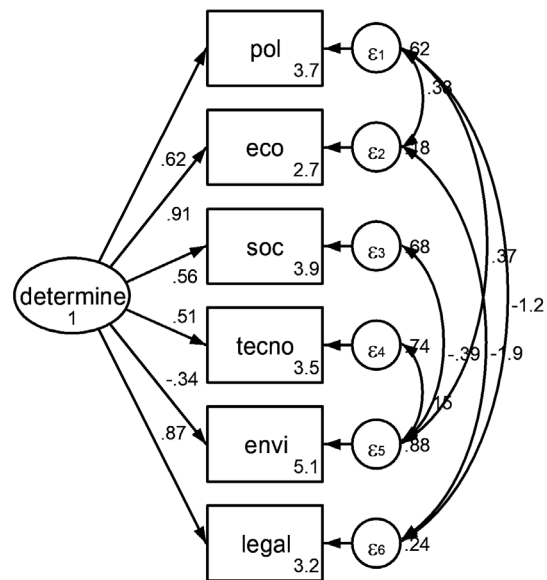

Figure 3 Illustrating CFA Model After Adjustment

จากแบบจำลองที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ค่าน้ำหนักมาตรฐาน (Standardized Loading) มีค่าระหว่าง 0.340 ถึง 0.906 ซึ่งมีค่าความเที่ยง อยู่ระหว่าง 0.12 ถึง 0.82 โดยทุกตัวแปรปรากฏนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ ทุกตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้มีความสามารถในการบรรยายถึงเหตุการณ์ที่ถูกศึกษาได้อย่างมีความหมาย และตัวแปรที่แสดงอิทธิพลสูงที่สุด คือ นโยบายส่งเสริมทางเศรษฐกิจ และ ตัวแปรที่แสดงอิทธิพลน้อยที่สุด คือ การส่งเสริมจากสิ่งแวดล้อมการเกษตร

ปีที่ 14 ฉบับที่ 27 มกราคม - มิถุนายน 2566

Table 5 Illustrating Outcome of The CFA Model

	Standardized Loading	Std. Err.	t-test	R ²	Alpha
Political Policy (Pol)	0.620 ***	0.088	7.02	0.38	0.75
Economic Policy (Eco)	0.906 ***	0.082	10.99	0.82	
Social Value (Soc)	0.562 ***	0.064	8.84	0.31	
Technology Support (Tech)	0.515 ***	0.064	8.07	0.26	
Agricultural Environment (Envi)	-0.340 ***	0.063	-5.42	0.12	
Legal and Regulation Support (Legal)	0.873 ***	0.081	10.73	0.76	

Note: *** Denote to Statistically Significant at Level 0.01

นอกจากนี้การทำนายแนวโน้มการสานต่ออาชีพเกษตรกรของทายาทจากปัจจัยที่ใช้ในการศึกษารังนี้มีความแม่นยำอยู่ระหว่าง ร้อยละ 44.04 ถึง 79.41 ซึ่ง ปัจจัยที่สามารถทำนายพฤติกรรมได้แม่นยำที่สุดคือ นโยบายส่งเสริมทางเศรษฐกิจ รองลงมาคือการส่งเสริมด้านเทคโนโลยีการเกษตร และน้อยที่สุดคือการส่งเสริมจากสิ่งแวดล้อมทางการเกษตร

Table 6 Illustrating Trend-Prediction for Occupational Acceptance

	Prevalence (%)	Chi-squared Test
Political Policy (Pol)	50.00	104.60 ***
Economic Policy (Eco)	79.41	97.66 ***
Social Value (Soc)	45.16	65.79 ***
Technology Support (Tech)	72.73	107.45 ***
Agricultural Environment (Envi)	44.04	28.98 ***
Legal and Regulation Support (Legal)	69.83	32.60 ***

Note: *** Denote to Statistically Significant at Level 0.01

สรุปผลการศึกษา (Conclusions)

การศึกษารังนี้ชี้ให้เห็นว่าทายาทส่วนใหญ่ยังคงสนใจที่จะสานต่ออาชีพด้านการเกษตรของครอบครัวภายใต้ปัจจัยสนับสนุนสำคัญทางการเกษตรซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่าปัจจัยที่ใช้ในการศึกษารังนี้มีความแม่นยำในการทำนายแนวโน้มการสานต่ออาชีพเกษตรกรของทายาทระหว่างร้อยละ 44.04 ถึง 79.41 โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาอภิปรายเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความกระจ่างชัดในรายละเอียดดังนี้

ปีที่ 14 ฉบับที่ 27 มกราคม - มิถุนายน 2566

ด้านนโยบายส่งเสริมทางเศรษฐกิจ (Economic Policy) ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อการสานต่ออาชีพเกษตรกรของทายาท ทั้งนี้ เนื่องด้วยบริบทปัจจุบันภาวะกดดันทางเศรษฐกิจทำให้ตัวบุคคลต้องคำนึงถึงความมั่นคงและความอยู่รอดเป็นหลัก ส่งผลให้ทายาทส่วนใหญ่เกิดการปรับตัวในหลายรูปแบบซึ่งขึ้นกับอัตราการเสียโอกาสทางเศรษฐกิจโดยเปรียบเทียบจากดุลยพินิจของบุคคล อาทิ การทำงานประจำเพียงอย่างเดียวหรือการทำงานเกษตรเพียงอย่างเดียวเมื่อพบว่าอัตราการเสียโอกาสในงานใดงานหนึ่งที่น้อยกว่า และอาจมีการทำงานประจำร่วมกับการทำเกษตรเป็นอาชีพเสริมเมื่อพบว่าอัตราการเสียโอกาสน้อยที่สุด

ด้านการส่งเสริมด้านกฎหมายและข้อบังคับ (Legal) ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลรองลงมาต่อการสานต่ออาชีพเกษตรกรของทายาท เพราะปัจจุบันรูปแบบการเกษตรได้ถูกแทรกแซงโดยพ่อค้าคนกลางและระบบเกษตรพันธสัญญา ยังทำให้การกำหนดราคาไม่เป็นอิสระและมีแนวโน้มขาดทุนจากการผลิตสูง ตลอดจนยังขาดความชัดเจนในสถานะของผู้ว่าจ้างผลิตเพื่อแสดงถึงขอบเขตความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นช่องว่างสำคัญเมื่อเกิดปัญหาจากการผลิต อาทิ คุณภาพไม่เป็นไปตามพันธสัญญา ผู้ว่าจ้างสามารถยกเลิกสัญญาได้ทันทีและสามารถละเว้นภาระรับผิดชอบได้โดยสมบูรณ์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อเกษตรกรในด้านความมั่นคง ตลอดจนอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐและทรัพยากรผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบยังคงมีอยู่อย่างจำกัดทำให้การสุ่มตรวจไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ด้านนโยบายส่งเสริมจากภาครัฐ (Political Policy) เป็นปัจจัยสำคัญอีกหนึ่งประการต่อการตัดสินใจสานต่ออาชีพเกษตรกรของทายาท เนื่องด้วยภาพรวมยุทธศาสตร์การบริหารจัดการของรัฐที่มีแนวทางสนับสนุนด้านการเกษตรจะสามารถช่วยให้เกษตรกรได้รับสิทธิประโยชน์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมด้านการผลิต การจัดจำหน่าย การประชาสัมพันธ์ ตลอดจนการส่งเสริมองค์ความรู้วิชาการทางการเกษตร ทำให้เกษตรกรสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ได้อย่างเหมาะสมและเกิดความยั่งยืนในการทำการเกษตร

ด้านการส่งเสริมจากสังคมและค่านิยม (Social Value) เป็นอีกหนึ่งปัจจัยผลักดันที่มีอิทธิพลต่อการสานต่ออาชีพเกษตรกรของทายาท เพราะบริบทสังคมที่มีผลตอบรับอันดีต่ออาชีพเกษตรกรการยอมรับในอาชีพเกษตรกรของทายาทจะเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้บริบทสังคมและค่านิยมยังส่งเสริมให้ห่วงโซ่คุณค่าในอุตสาหกรรมเกษตรมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

ด้านการส่งเสริมด้านเทคโนโลยีเกษตร (Technology Support) เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการปฏิรูปการเกษตรของประเทศ เนื่องด้วยการยกระดับความพร้อมทางเทคโนโลยีการเกษตรจะช่วยเสริมสมรรถนะการผลิตให้แก่เกษตรกรทั้งยังช่วยทำให้การบริหารต้นทุนการผลิตเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากเกิดการประหยัดต่อขนาดทำให้เกษตรกรสามารถผลิตได้มากขึ้น มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีคุณภาพมากขึ้น และเกิดส่วนต่างกำไรที่มากขึ้น

ด้านการส่งเสริมจากสิ่งแวดล้อมทางการเกษตร (Agricultural Environment) เป็นอีกหนึ่งปัจจัยน่าสนใจเนื่องด้วยภายใต้การศึกษานี้พบว่า ความสัมพันธ์มีทิศทางผกผันต่อการสานต่ออาชีพเกษตรกรของทายาทแสดงให้เห็นว่าความพร้อมของทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมทางการเกษตรมีส่วนสำคัญต่อการเลือกสานต่ออาชีพเกษตรกร ในแง่หนึ่งปัจจัยดังกล่าวเป็นปัจจัยที่แสดงถึงแนวโน้มการเสียโอกาสทางอาชีพที่เป็นรูปธรรมมากที่สุด อาทิ เมื่อกลุ่ม

ปีที่ 14 ฉบับที่ 27 มกราคม - มิถุนายน 2566

ตัวอย่างประสบความสำเร็จไม่พร้อมทางทรัพยากรทางการเงินเดิม การตัดสินใจเลือกสานต่ออาชีพอาจทำให้สูญเสียโอกาสที่มากกว่าเมื่อเทียบกับการประกอบอาชีพอื่น หรือในอีกบริบทหนึ่งการเลือกกลับมาสานต่ออาชีพเกษตรกรจำเป็นต้องมีการลงทุนและใช้เวลาในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้พร้อมก่อนดำเนินการผลิต อย่างไรก็ตามต้นทุนที่เพิ่มขึ้นย่อมส่งผลต่ออัตราการทำการกำไรด้วยเช่นกัน

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานศึกษาของ จูตีมา จันทรหอม และคณะ (2562) และการศึกษาของ สุนันทา ศรีรัตน และคณะ (2564) ที่ค้นพบว่านโยบายและการส่งเสริมจากภาครัฐมีส่วนสำคัญต่อการสานต่ออาชีพเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ภายใต้เหตุผลว่าโครงสร้างเชิงระบบของการเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรแต่เดิมไม่ได้มีความแข็งแกร่งมากเท่าที่ควรและอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงภายนอก ทำให้เมื่อเกิดผลกระทบภายนอกและการเพิ่มขึ้นของระดับการแข่งขันจะส่งผลให้เกษตรกรได้รับผลกระทบโดยตรง ดังนั้น การช่วยเหลือจากภาครัฐจึงเป็นหนทางเดียวที่สามารถช่วยให้เกษตรกรสามารถดำรงอยู่ได้ภายใต้เงื่อนไขข้างต้น มากไปกว่านั้นภายใต้ผลการศึกษา ยังพบว่ามีส่วนคล้ายคลึงกับ Mignouna et, al. (2011); Takleworld et, al. (2013) ที่พบว่าอิทธิพลของเทคโนโลยีมีส่วนสำคัญต่อการยกระดับการผลิตทั้งทางตรงและทางอ้อมของเกษตรกรในแง่ ประสิทธิภาพการผลิต ต้นทุนการผลิต และ สุขภาพของเกษตรกร อย่างไรก็ตามผู้วิจัยพบว่าบางส่วนของผลการศึกษาที่มีความขัดแย้งกับการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวการศึกษาของ จักพงษ์ พวงงานชื่น และคณะ (2562) ที่พบว่าสิ่งแวดล้อมทางการเกษตรมีผลสัมพันธ์ในเชิงบวกต่อการตัดสินใจสานต่ออาชีพเกษตรกรของทายาท

ข้อเสนอแนะ (Suggestions)

1) ภาครัฐควรรักษาเสถียรภาพของนโยบายเศรษฐกิจให้มั่นคงเพียงพอที่จะช่วยให้เศรษฐกิจสามารถเติบโตได้อย่างเหมาะสม เพราะเมื่อเศรษฐกิจอยู่ในภาวะเติบโตอย่างเหมาะสมการใช้งานปัจจัยการผลิตจะเป็นไปตามดุลยภาพของตลาด นอกจากนี้รัฐควรส่งสัญญาณเตือนบางประการที่มีผลบังคับใช้ต่อเกษตรกรในการควบคุมปริมาณการผลิตที่ออกสู่ตลาดเพื่อช่วยรักษาราคาดุลยภาพให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม อย่างไรก็ตามการแก้ไขนโยบายเศรษฐกิจที่มีผลต่ออุตสาหกรรมเกษตรจะต้องเป็นไปด้วยความระมัดระวัง โดยควรพิจารณาถึงผลเสียของสังคมเป็นสำคัญ เพราะการประกาศนโยบายในแต่ละครั้งจะเป็นการส่งสัญญาณต่อการปรับตัวของดุลยภาพตลาดและสังคม ซึ่งหากการปรับตัวในทั้งสองส่วนไม่ยุบสมดุลภาพปกติจะนำไปสู่ผลกระทบที่ตามมา อาทิ การเพิ่มขึ้นของราคาสินค้าเกษตร การว่างงาน อัตราเงินเฟ้อ และ ปัญหาทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ซึ่งเป็นปัญหาซ้ำซ้อนที่ภาครัฐต้องดำเนินการแก้ไข

2) ส่วนงานที่เกี่ยวข้องควรให้การส่งเสริมและยกระดับความพร้อมของเทคโนโลยีการผลิตซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญต่อการแข่งขันในตลาดโลก อาทิ การสนับสนุนด้านเงินทุน การเข้าเยี่ยมเทคโนโลยีการผลิต หรือกระบวนการใหม่ที่สามารถลดต้นทุนการผลิตได้มากขึ้นเพื่อให้เกษตรกรมีสมรรถนะการทำการกำไรได้มากขึ้น ตลอดจนการมีบทบาทร่วมของหน่วยงานด้านการศึกษาในการนำองค์ความรู้มาใช้ในการแก้ไขปัญหาจริงจากการวิจัย

ปีที่ 14 ฉบับที่ 27 มกราคม - มิถุนายน 2566

3) ควรมีการเพิ่มหน่วยงานรับผิดชอบด้านการควบคุมและดูแลสิทธิประโยชน์ของเกษตรกร ต่อการเอาเปรียบจากสนธิสัญญาการผลิตและพ่อค้าคนกลางเนื่องจากในปัจจุบันรูปแบบการสำรวจจากหน่วยงานภาครัฐยังคงไม่เพียงพอและยังไม่ครอบคลุมต่อความต้องการ ซึ่งนำไปสู่ความล้มเหลวของตลาดดั้งเดิมของภาคการเกษตร

กิตติกรรมประกาศ (Acknowledge)

การวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาอาชีพเกษตรกรของทายาทให้เข้ากับวิถีปกติใหม่ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ของหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยได้ดำเนินการสำเร็จลุล่วงด้วยดี เนื่องจากการช่วยเหลือจาก ผู้ประสานงาน ผู้ตอบแบบสอบถาม ความร่วมมืออันดีจากวิสาหกิจเกษตร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และคำชี้แนะจากผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน หากผลใดพึงจะก่อประโยชน์และความดีงามทั้งปวง ผู้วิจัยขอมอบแต่บิดา มารดา คณาจารย์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งที่กล่าวถึงและไม่ได้กล่าวถึง อนึ่ง หากมีข้อบกพร่องประการใดผู้วิจัยขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

ปีที่ 14 ฉบับที่ 27 มกราคม - มิถุนายน 2566

เอกสารอ้างอิง (References)

- Alimirzaei, E., & Asady, A. (2011). Individual Factors Affecting Farmers' Motivation to Participate in Date Growers' Organizations in Khuzestan. *Research Journal of Applied Sciences, Engineering and Technology*, 3(8), 725-730.
- Bollen, K. A. (1989). *Structural Equations with Latent Variables*. New York: Wiley.
- Defrancesco, E., Gatto, P., Runge, F., & Trestini, S. (2008). Factors Affecting Farmers' Participation in Agri-environmental Measures: A Northern Italian Perspective. *Journal of Agricultural Economics*, 59(1), 114-131.
- Dessart, F. J., Barreiro-Hurlé, J., & van Bavel, R. (2019). Behavioural Factors Affecting the Adoption of Sustainable Farming Practices: A Policy-oriented Review. *European Review of Agricultural Economics*, 46(3), 417-471
- Faul, F., Erdfelder, E., Lang, A. G., & Buchner, A. (2007). G* Power 3: A Flexible Statistical Power Analysis Program for The Social, Behavioral, and Biomedical Sciences. *Behavior Research Methods*, 39(2), 175-191.
- Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cut-off Criteria for Fit Indexes in Covariance Structure Analysis: Conventional Criteria Versus New Alternative. *Structural Equation Modelling*, 6(1), 1-55.
- Joreskog, K. D., & Sorbom, D. (1989). *LISREL 7: User's Reference Guide*. Chicago: Scientific Software International.
- Mignouna, D. B., Manyong, V. M., Rusike, J., Mutabazi, K. D. S., & Senkondo, E. M. (2011). Determinants of Adopting Imazapyr-resistant Maize Technologies and Its Impact on Household Income in Western Kenya. *AgBioForum*, 14(3), 158-163.
- Teklewold, H., Kassie, M., & Shiferaw, B. (2013). Adoption of Multiple Sustainable Agricultural Practices in Rural Ethiopia. *Journal of Agricultural Economics*, 64(3), 597-623.
- Zhou, S., Herzfeld, T., Glauben, T., Zhang, Y., & Hu, B. (2008). Factors Affecting Chinese Farmers' Decisions to Adopt a Water-saving Technology. *Canadian Journal of Agricultural Economics/Revue Canadienne D'agroeconomie*, 56(1), 51-61.
- จักรพงษ์ พวงงามชื่น รัชสธรณ์ คงธนจารุอนันต์ และ ทองเลี่ยน บัวจุม. (2563). เหตุจูงใจในการประกอบอาชีพเกษตรกรหลังการศึกษาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 17(3), 135-156.

ปีที่ 14 ฉบับที่ 27 มกราคม - มิถุนายน 2566

จัตตชัย ชุนพรัตน์ พัฒนา สุขประเสริฐ เมตตา เร่งชวนขวาย และสุวิสา พัฒนเกียรติ. (2564). ปัจจัยด้านแรงจูงใจที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้และการปฏิบัติตามการปลูกข้าวของเกษตรกร จังหวัดนครสวรรค์.

วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 8(2), 505-524.

จิตติมา จันทร์หอม สุรพล เศรษฐบุตร จุฑาทิพย์ เฉลิมพล และ พรสิริ สืบพงษ์สังข์. (2562). แรงจูงใจของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการประกันภัยพืชผลการเกษตรของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จังหวัดเชียงใหม่.

วารสารเกษตร, 35(1), 137-146.

ณัฐวุฒิ เกิดรัตน์ และ จักรพันธ์ สุขสวัสดิ์. (2565). การยอมรับการใช้สารสกัดสมุนไพรในเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อ: การประยุกต์ใช้แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี. **วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ**, 9(1), 36-49.

ปาริฉัตร รุ่งเรืองณัฐกุล บัญชา สมบูรณ์สุข อยุทธิ์ นิสสภา และ ปองพชร ธาธาสุข. (2562). ปัจจัยจูงใจที่มีผลต่อการเข้าสู่การเป็นเกษตรกรอัจฉริยะของเกษตรกรชาวสวนยางพาราอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา.

วารสารหาดใหญ่วิชาการ, 17(2), 159-180.

พิบูล ทีปะปาล. (2555). **การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management)**. กรุงเทพฯ: อมรรการพิมพ์

คันสนีย์ กระจำจิม สุดาร์ตน์ อุทธารัตน์ ณัฐสิทธิ์ ศรีนุรักษ์ และ อุบลรัตน์ หยาไส. (2559). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับแรงจูงใจของทนายทนายเกษตรในการสานต่ออาชีพเกษตรในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่.

วารสารวิชาการคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 32(1), 29-38.

ศิริเกษ กสิการ และ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ (2559) ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบในการผลิตพืชอาหารที่มีการรับรองคุณภาพและมาตรฐานความปลอดภัย: ศึกษากรณีผู้ว่าจ้างผลิตภายใต้ระบบเกษตรพันธสัญญา.

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 5(1), 621-636.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2550). **พฤติกรรมผู้บริโภค**. สำนักพิมพ์ บริษัท อีฟฟิล์ม และไซเท็ก จำกัด: กรุงเทพฯ

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดนครศรีธรรมราช. (2563). **รายงานเศรษฐกิจการเกษตรประจำปี 2563**. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 2 มีนาคม 2565. จาก <https://www.opsmoac.go.th/nakhonsithammarat-download-publications>

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2564). **รายงานประจำปีของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ประจำปี 2564**. สืบค้นเมื่อ 2 มีนาคม 2565, จาก <https://www.oae.go.th/view/1/เอกสารเผยแพร่/TH-TH>

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). **ข้อมูลเศรษฐกิจและสังคม**. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2565, จาก https://www.nesdc.go.th/more_news.php?cid=74

ปีที่ 14 ฉบับที่ 27 มกราคม - มิถุนายน 2566

สุนันทา ศรีรัตนจักรพงษ์ พวงงามชื่น นครเศ รังควัด และ พุฒิสรณ์ เครือคำ. (2564). การวิเคราะห์องค์ประกอบในการตัดสินใจประกอบอาชีพเกษตรกรรมหลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาเกษตร ภาคเหนือตอนบน.

วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 10(3), 169-183.

สุริยะ หาญพิชัย และ พีรพล ไทยทอง. (2661). การพัฒนาชาวนาไทยรุ่นใหม่เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย.

วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์, 5(2), 1-16.